

Katarina Majerhold

Filozofsko svetovanje

1. Pod čedalje večjimi pritiski aplikativnosti znanosti in družboslovja je danes na udaru še eminentna humanistična disciplina – filozofija. Tako imamo v svetu vedno bolj opraviti s praktično filozofijo v obliki tako imenovane filozofske terapije oziroma boljše filozofskega svetovanja. Temu se mnogi filozofi in nefilozofi (predvsem psihologi in terapevti) upirajo, prvi rekoč, da to ni prava filozofija, in drugi, da filozofi nimajo potrebnih kvalifikacij in veščin za tako osebno in 'intimno' delo z ljudmi.

Na očitke psihologov, terapevtov in psihiatrov filozofski svetovalci odgovarjajo, da se filozofsko svetovanje ne ukvarja s psihičnimi motnjami ljudi, ampak ljudem pomaga pri reševanju življenjskih problemov, dilem ali konfliktov, tako da ti ob 'šibkem' vodstvu filozofskega svetovalca o njih razmišljajo in jih jasneje vidijo s pomočjo filozofskih idej, metod in predmeta. Filozofsko svetovanje je tako 'terapija za zdrave'¹, delo filozofskega svetovalca pa ni enako delu psihologa, terapevta ali psihiatra – iz tega tudi sledi, da zavrača medikalizacijo in znanstveno objektivizacijo, ki je navzoča pri teh poklicih. "Najbolj izstopajoča značilnost, ki je skupna vsem oblikam filozofskega svetovanja, je, da se, v nasprotju z večino psihoterapij, seansa osredotoča na filozofiranje svetovalca s klientom. Ni poanta, da svetovalec zavzame določeno filozofsko stališče do

¹ "Mnogi filozofski svetovalci oklevajo, da bi filozofsko svetovanje imenovali 'terapija'. To moramo pripisati dejstvu, da filozofski svetovalci, v nasprotju s psihoterapevti, svojim klientom ne pripišejo diagnoze glede na vnaprej dane normativne ideale normalnosti, duševnega zdravja, samorazumevanja ali psihične blaginje. Prav tako ne ponujajo tiste vrste terapije, ki od klienta pričakuje pasivno sprejemanje zdravljenja. Vendar to ne pomeni, da filozofsko svetovanje nima terapevtskega učinka. /.../ Terapija v filozofskem smislu izvira iz klientovega povečanega razumevanja in zavedanja samega sebe ter njegovega dobrega počutja /.../" (Raabe; 1999:2).

klientovega problema, kakor to na primer počnejo eksistencialni psihoterapevti, ki vnaprej pristopajo s stališča eksistencialne filozofije. /.../ Poanta je, da je filozofsko svetovanje odprt filozofski dialog /.../ filozofiranje” (Lahav: 2000: 2).² In če še to ni dovolj, nam Schusterjeva ponudi še eno iztočnico: “Filozofski svetovalci in javnost imajo dobre razloge za to, da zavrnejo večino psihoterapevtskih teorij, ki opozarjajo na nevarnost samorazkrivanja in intimnega diskurza med ljudmi brez nadzora strokovnjaka na tem področju, tj. strokovnjaka za duševne bolezni. Večina teh teorij se na ‘raziskave’ zanaša kot na dokaz, vendar pa so te raziskave pogosto kontradiktorne. Na primer, vzemimo razpravo, ki obkroža teorijo o transferju. Behavioristi jo tradicionalno zavračajo na temelju svojih znanstvenih izsledkov, medtem ko v psihodinamičnih terapijah prepričanje v transfer še vedno opravičujejo na podlagi znanstvenih/opaženih dejstev” (Schuster; 1998: 2).

Sami filozofski svetovalci v bran filozofskemu svetovanju navajajo dva tisoč let staro Sokratovo izjavo, da nereflektirano življenje ni vredno življenja, in njegove dialoge s sogovorniki, v katerih jih skuša spodbuditi h kritičnemu razmišljanju o predpostavkah (argumentih, prepričanjih, vrednotah), ki jih imajo glede dobrega življenja v državi, partnerskega odnosa, njih samih, odnosa do boga, resnice ipd., postavljajo kot prvi primer filozofskega svetovanja. Sicer pa naj bi bilo v zgodovini filozofije znanih še nekaj slavni primerov filozofskega svetovanja, na primer pri epikurejcih in stoikih. Pred več kot dva tisoč leti je Epikur opredelil filozofijo kot ‘terapijo duše’. Vztrajal je, da so argumenti filozofov prazni, če ne zmanjšujejo človeškega trpljenja. Podobno so se izrekli tudi stoiki, ki so trdili, da filozofija ni zgolj memoriziranje abstraktnih teorij ali eksegeza tekstov, ampak umetnost učenja živeti dobro (Nussbaum, 1994: 102–140; Hadot, 1995: 259–274). Pa tudi Descartes in Spinoza sta videla filozofijo kot ‘prakso modrosti’. Celo Nietzsche se je pritoževal nad degeneracijo filozofije v dolgočasno akademsko disciplino in čakal na ‘filozofa zdravnika’, ki bi zbral pogum in si upal priznati, da ves ta čas v filozofiji sploh ni šlo za ‘resnico’, ampak za nekaj drugega – za moč, zdravje, prihodnost (Raabe; 1999:1).

Seveda je jasno, da Sokratov primer ni identičen z ‘modernim’ gibanjem, ki se je začelo nedavno tega. Pred dvaindvajsetimi leti oziroma leta 1982 je Gerd Achenbach blizu Kölna odprl prvo filozofsko prakso, temu pa so sledile filozofske prakse po vsem svetu, v Združenih državah Amerike (Louis Marinoff), Kanadi (Peter Raabe, Petra von Morstein), na Nizozemskem (Ad Hoogendijk), v Veliki Britaniji (Tim LeBon, Donald Robertson) in Izraelu (Shlomit C. Schuster, Ran Lahav), če naštejemo nekatere najbolj znane filozofske svetovalce.

2. Poglejmo si, kaj sploh je filozofsko svetovanje in kdaj oziroma zakaj je ta relativno nov pojem nastal. Prvi je to dejavnost kot *filozofsko prakso in*

² Louis Marinoff pravi, da psihologi delajo z rigidnimi modeli in /.../ če se problem ne ujema s temi, potem vam ne morejo pomagati” (Marinoff; 1999: 6).

(po)svetovanje (*Philosophische Praxis und Beratung*) uradno imenoval Gerd Achenbach leta 1981, ko je odprl prvo filozofsko prakso na svetu. S tem pojmom je označil tip svetovanja, ki ni psihološko svetovanje ali terapija in ki hkrati predstavlja filozofsko alternativo ter kritiko psihoanalize in psihoterapije.

Da bi bilo nekaj filozofsko, in ne psihološko ali medicinsko, mora imeti naslednje značilnosti, *filozofsko držo; predmet in metodo*:

Filozofska drža

Kot filozofsko držo razumemo na primer Sokratovo stališče, da življenje ni vredno, če ni reflektirano, ali Descartesov dvom v vse, ki ga je poudaril v *Meditacijah*. Filozofsko držo izraža vsak, ki se nikoli ne zadovolji s površinskimi ali konformističnimi odgovori avtoritet ter ga ženeta čudenje in radovednost.

Filozofski predmet

Zagotovo je razprava o tem, kaj je realno(st) ali smisel življenja, bolj filozofska od razpravljanja o biohrani ali zmagovalcu teka z ovirami na 300 metrov – pri tem pa se filozofijo pogosto obtožuje, da ni empirična (niti pri postavljanju vprašanj niti pri dajanju odgovorov), in primerja z znanostjo, za katero se govori, da ima primerno metodo in eksperiment za reševanje empiričnih problemov. A naslednja ponazoritev različnih vej filozofije bo pokazala, da zgoraj omenjena obtožba glede domnevne neuporabnosti filozofije, ne drži:

– *etika* (se sprašuje, kaj je dobro življenje; katera dejanja so pravilna; kakšen je status moralnih izjav ipd.),

– *metafizika* (se sprašuje, kako/ali imamo svobodno voljo; ali bog obstaja; kaj lahko vemo; kaj je dejansko in resnično; kakšen je smisel življenja),

– *kognitivna filozofija* (kakšen je odnos med umom in telesom; ali so čustva racionalna; kaj je zavest).

Filozofska metoda

Filozofska metoda se razlikuje na primer od znanstvene po tem, da bolj uporablja mišljenje in argument kot pa opazovanje, eksperiment in golo izjavljanje. Najpogostejše filozofske metode so:

– *konceptualna analiza* (tj. postavljanje definicij, vzpostavitev ločnic in opozarjanje na pomen ter uporabo besed);

– *kritično mišljenje* (tj. preiskovanje predpostavk, sklepanje o zaključkih in zaznavanje nekonsistentnosti);

– *miselni eksperiment* (vsak eksperiment, ki ga ni potrebno izvesti, da bi bil učinkovit).

Razprava o dobrem življenju je tako lahko *metodološko* filozofska, če v njej želimo razlikovati “dobro” življenje od preostalih podobnih konceptov, ki govorijo npr. o “zaželenem” življenju, ali ko v razpravi opazimo logično napako v preostalih argumentih.

S tem smo v grobem opozorili na tri glavne značilnosti, po katerih lahko neko razpravo ali svetovanje prepoznamo kot filozofsko. Poleg tega lahko razpravo še natančneje opredelimo kot filozofsko, če ponudimo odgovore na naslednja vprašanja:

- kdaj sploh nekdo filozofira,
- kdaj filozofira dobro,
- kdaj filozofira na koristen način.

Človek začne nekako filozofirati takoj, ko sprejme filozofsko držo. Otrok, ki sprašuje “zakaj”, že filozofira. Toda njegovo filozofiranje ni dobro, če pri tem ne uporablja filozofske metode, da bi presegel samo to vprašanje – iz tega sledi, da je filozofiranje dobro šele takrat, ko koncepte in argumente pravilno analiziramo. A to početje še vedno ni nujno koristno. Vzemimo za primer človeka, ki napačno prevzame filozofsko metodo za ugotavljanje o zmagovalki teka na atletskem mitingu ob 20.30 v Zürichu. Ta bo, na svojo škodo, kmalu ugotovil, da filozofija na to vprašanje ne more “pametno” odgovoriti.

Tako lahko povzamemo, da daje filozofska drža *motivacijo* za filozofiranje, pravilna uporaba filozofske metode omogoča, da lahko posameznik/ica *dobro* filozofirata, pravilno izbran predmet pa, da je filozofiranje *koristno* oziroma *uporabno*. Paradigmo pravega filozofiranja predstavljajo Descartesove *Meditacije*, kjer Descartes začne z vprašanjem – dvomom v vse –, pri tem uporabi filozofsko metodo – miselni eksperiment v podobi zlega duha –, da bi prispeval k odgovoru na vprašanje, kaj lahko spoznamo, ki je pravi filozofski predmet.

2.1 Šele sedaj lahko zares določimo, kaj je filozofskega v filozofskem svetovanju glede na držo, metode in predmet, kakor bomo lahko šele sedaj rekli, ali filozofsko svetovanje sploh zajema filozofiranje, in če ga, ali je to dobro, koristno filozofiranje ter ali je predmet filozofskega svetovanja pravi.

Filozofska drža svetovalca in klienta

V današnji dobi vsako podjetje, ki ima proizvodno ali storitveno dejavnost, to opiše s kratkim sloganom. Filozofsko svetovanje lahko opišemo z naslednjim (že omenjenim Sokratovim) sloganom: “Nereflektirano življenje ni vredno življenja”. Za filozofsko svetovanje je pomembno, da ta slogan sprejme tudi klient/ka, saj v nasprotnem primeru ni prave motivacije za začetek ukvarjanja s klientovim/klientkinim problemom, kaj šele za njegovo razrešitev. Toda to je za Rana Lahavija le sekundarnega pomena, saj pravi, da ima filozofsko svetovanje edinstven cilj in predmet, ki ga razkriva že samo njeno ime *philo-sophia* – ljubezen do modrosti. “Tako se zdi, da bi si morala vsaka oblika filozofskega svetovanja, ki jemlje filozofsko raziskovanje kot samo po sebi smiselno početje, namesto da se jo uporablja kot golo orodje za doseg nekega drugega cilja, usmeriti na filozofski tradicionalni cilj, se pravi na iskanje modrosti. /.../ Gotovo je, da se bo oseba, ki se bo bolje spoznala, bolje spopadala s svojimi položaji in presegla določene probleme, vendar pa je to v najboljšem primeru le

sekundarni cilj”, in naprej, “filozofija kot iskanje modrosti je iskanje poglobitve in razširitve življenja. Njena naloga ni pomagati klientu, da bi bolj zadovoljen, ampak moder; ne da bi prebrodil probleme pri delu ali v zakonu, ampak da bi raziskoval področja idej in rasel v smeri modrosti” (Lahav; 2000: 3–7).

Donald Robertson prav tako zagovarja, da je to točka, na kateri se filozofsko svetovanje razlikuje od preostalih terapij, ki imajo zgolj filozofske elemente (koncepte in metode), npr. racionalno-čustvene terapije (RČT). RČT temelji na tezi, da imajo ljudje inherentno zmožnost mišljenja, vendar kljub temu delujejo iracionalno, zato ta terapija vsebuje vrsto tehnik, s katerimi želi odpraviti omenjeno iracionalnost. RČT je filozofska, kolikor zajema kritično mišljenje, vendar se od filozofskega svetovanja razlikuje, kolikor predpostavlja, da sta sreča in racionalnost neoporečna cilja, ki se ju v terapiji ne preizprašuje.³ Robertson nasprotno razmišlja, da mora filozofsko svetovanje zavzeti kritično stališče do vsega, tudi do samega svetovanja. S tem se prav tako strinja oče modernega filozofskega svetovanja, Gerd Achenbach, ki pravi: “Filozofsko svetovanje je kultura postavljanja vprašanj in ne zaželenih rešitev ter / .../ odločitev” (Achenbach, 1987: 56). Vendar pa se vsi filozofski svetovalci ne strinjajo s tem. Louis Marinoff pravi, da njegov stil filozofskega svetovanja predvsem izraža problemski menedžment. “Klientom pomagam razumeti, kakšne probleme imajo. V dialogu razčlenim in klasificiram vse vidike problema. Tako se lahko klient odloči za pravilne in včasih pluralistične rešitve” (Marinoff, 1998: 95). Kljub tej razliki pa se vsi, radikalni in pragmatični svetovalci, strinjajo, da se v seansah lahko podvomi in preizpraša vse predpostavke, tudi tiste, ki jih predlaga svetovalec. Ali kakor pove Lahav: “Govorjenje o filozofskem svetovanju v skladu s Platonom ali Sartrom bi bilo protislovje. Iskanje modrosti po svojem bistvu ni omejeno na eno samo sliko realnosti, ampak je prej dialog z neskončno mrežo idej in vidikov, ki so spleteni v kraljestvo možnih načinov biti. Prav tako je to osebno potovanje, ki življenja ne črpa iz dane doktrine, ampak iz posameznikovih individualnih izkušenj in dialoga s človeško realnostjo. Hkrati se je pomembno zavedati, da takšno potovanje lahko uporabljamo materiale, kot so koncepti in ideje, ki si jih sposodi od tradicionalnih filozofij” (Lahav, 2000: 9).

³ Podobno razmišlja tudi Lahav: “Psihoterapije se osredotočajo na to, kaj se ljudem dogaja in kaj se godi v njih. Njihova glavna skrb je razumeti in/ali modificirati (ponavadi oboje) tiste pogoje, v katere so ljudje vpleteni: bodisi da so to eksperimentalni, čustveni, kognitivni, vedenjski in podobno. V nasprotju s tem se filozofija ne osredotoča na to, kaj se dogaja ljudem ali kaj se godi v njih. Da bi videli, kaj mislim s tem, si zamislimo primer osebe, ki že vrsto let čuti praznino in dolgčas, a se radikalno spremeni, ko se sreča z nečim, kar jo pretrese do dna duše; morda spremeni vero, začne slikati itn. in tako najde nov vir vitalnosti in smisla. Predpostavimo, da se oseba ne slepi z novim delom, ampak gre za resnično spremembo. V takšnih primerih je zanimivo, da se prvotno nezadovoljna oseba ne spremeni s kopianjem temeljev, na katerih stoji, ampak s potovanjem na druga področja življenja, kjer prej ni nikoli bila; ne z analiziranjem svoje izpraznjenosti in modificiranjem psihičnih procesov, ki jo podpirajo, ampak s prestopom onkraj tega, pravzaprav s potjo onkraj sebe, s preseganjem sebe. /.../ filozofsko svetovanje ima potencial ne le pomagati klientu, da bo razumel svoje sedanje stanje, ampak prav tako iti onkraj sedanjih obzorij” (Lahav; 2000: 7–8).

Hkrati to ne pomeni, da se filozofski svetovalci pri opravljanju svoje dejavnosti te ne lotevajo sistematično.

Uporabnost filozofskih metod v filozofskem svetovanju

Če smo sprejeli, da filozofsko svetovanje vsebuje filozofiranje, mora to biti tudi dobro. Dobro pa je, ob upoštevanju zgoraj navedenih pogojev dobrega filozofiranja, če uporablja filozofske metode. Nizozemski filozofski svetovalac Ad Hoogendijk je opredelil šest filozofskih metod, ki jih uporablja pri svojem delu, in sicer: konceptualna analiza, reflektiranje temeljnih konceptualnih mrež, kritično mišljenje, raziskovanje predpostavk, uporaba dialoga in utopično mišljenje.⁴ Če so filozofi te metode nekoč uporabljali zgolj za analiziranje abstraktnega problema ali za napad na nasprotnika, jih filozofski svetovalci danes uporabljajo za izostritev konceptov in argumentov, ki bodo prinesli razrešitev klientovega/klientkinega problema, konflikta ali dileme.

Seveda ostaja odprto vprašanje, kdo uporablja omenjene metode – svetovalac/ka ali klient/ka. Idealno bi bilo, da bi klient/ka opravil/a večino analize, svetovalac/ka pa bi le strukturiral/a seanso in klienta/ko vodila v pravo smer postavljanja vprašanj. Žal pa je to bolj ideal kot resničnost, saj je svetovalac/ka zaradi svojega znanja in izkušenj pri apliciranju teh metod večinoma v prednosti. Zato Peter Raabe predlaga, da bi morali klienta/klientko najprej naučiti filozofskih veščin, da bi klienti/klientke lahko bili/bile sami/same sebi filozofski svetovalci/filozofske svetovalke tudi, ko bi se uradno svetovanje zanje končalo (Raabe, 2001: 28).

⁴ Poglejmo še, kako se tega lotevajo drugi znani filozofski svetovalci: nekateri, na primer Shlomit Schuster in Gerd Achenbach, vztrajajo, da je filozofsko svetovanje proces, ki ne uporablja nobene metode (šlo naj bi za "metodo onkraj metode"), drugi se spet, kot smo videli zgoraj, držijo tipično filozofske metodologije, spet tretji so izumili svoje metode, med njimi sta Peter Raabe in Louis Marinoff. Peter Raabe ponuja štiristopenjsko metodo:

1) "prosti tek" (sestavlja pozorno poslušanje problemov klienta in izrisovanje slike njegovega problema, dileme),

2) takojšnja rešitev problema (na tej točki svetovalac/ka resnično deluje kot strokovnjak/inja, ki vodi klienta/ko znotraj njegovega/njenega svetovnega nazora k rešitvi),

3) učenje kot intencionalno dejanje (Raabe vidi filozofsko svetovanje kot učenje, kar pomeni, da po tem, ko je svetovalac/ka poiskal/a rešitev, tega nauči logike in kritičnega mišljenja, da si bo lahko v prihodnosti pomagal/a sam/a) in

4) transcendenca (na tej točki se klientu/klientki prikaže njegovo/njeno življenje kot del večje celote, bodisi da je to družba, svet ali kozmos. Prav tako klient/ka razvija svojo teorijo o življenju in svetu).

Marinoff pa pri svojem svetovanju sledi petstopenjski metodi za reševanje problemov, ki jo imenuje MIR:

1) identificiraj problem,

2) preišči prisotna čustva,

3) analiziraj, oštevilči in oceni možnosti za rešitev problema,

4) preuči celotni položaj oziroma razvij celosten in objektivni pogled na problem ter poišče možne rešitve. Preuči še filozofske uvide in interpretacije problema oz. problemov ter zavzemi filozofsko stališče,

5) ko se odločiš za eno možnost, jo uporabi, tako boš dosegel ravnotežje in mir.

Ukvarjanje s filozofijo kot predmetom med filozofskim svetovanjem

Nekateri filozofski svetovalci predlagajo, da je prav klientov ali klientkin svetovni nazor oziroma njegova/njena filozofija življenja predmet svetovanja, ali kot pravi Ran Lahav: "Glavni razlog, da lahko filozofiranje uporabimo za to, da bi razumeli samega sebe, najdemo v ideji, da vsak posameznik živi osebno filozofijo. Posameznikova čustva, občutki, prepričanja, upi, fantazije in celotno življenje, pogosto implicitno, izražajo določene filozofske predpostavke ali stališča o naravi sveta in življenja" (Lahav, 2000: 4). Podobno trdi tudi Eckhart Ruschmann, ko pravi, da obstaja zveza med svetovnim nazorom in omenjenimi vejami filozofije, etiko, metafiziko in filozofijo uma. Po njegovem svetovni nazor sestavljajo prav stališča o naravi dobrega življenja, svobodni volji, obstoju Boga, ljubezni, resnici in preostalih relevantnih stvarih. Pravzaprav bi lahko rekli, da gre pri filozofskem svetovanju za križanje klientovega razumevanja problema in njegovega svetovnega nazora (LeBon, 1999: 8) – pri tem lahko filozofske metode (konceptualne analize, kritično ali utopično mišljenje) uspešno apliciramo tako, da v posameznikovo filozofijo in probleme, ki jih ima, vnesemo jasnost in natančnost, kar mu omogoča živeti življenje, ki ga sam najbolj ceni.⁵ Nekdo bi lahko rekel, da ta tip intelektualnega svetovanja zanemarja čustva in občutke oziroma tisto, kar psihologi imenujejo afektivna dimenzija. Toda filozofi vedo, da občutki in čustva niso iracionalni dogodki, ki jih mora človek zgolj (pasivno) prenašati. John Locke je opredelil čustva, imenoval jih je strasti, kot ideje v umu, ki izvirajo iz dražljajev in misli. In tudi mnogi drugi filozofi (delno Platon, Aristotel, Epikur, Lukrecij, Seneka, Akvinski, Sartre) so trdili, da čustva preprosto ne izbruhnejo iz temnega nezavednega dela, ampak jih v gibanje požene določen pogled na svet, oziroma da čustva vsebujejo določen kognitiven in evaluacijski moment. Še zlasti se takšen pogled na čustva uveljavlja med sodobnimi filozofi. Če tako pojmujeemo čustva, potem lahko negativno čustvo ali občutek o sebi spremenimo s kritično analizo percepcije samega/same sebe, dožemanja sveta in mesta v njem.

Tako pomaga filozofsko svetovanje uravnati in voditi celovito reflektirano življenje s ciljem doseči tisto dobro v posameznikovem življenju, ki omogoča poln razcvet vseh sposobnosti, vrlin in zadovoljstva.⁶

⁵ Filozofski svetovalec/svetovalka se zaveda, da večina ljudi živi z nereflektiranimi (bolj kot nezavednimi) predpostavkami in vrednotami, ki lahko vplivajo na mišljenje in vedenje na nenavadne, včasih celo boleče načine. Prav tako vidi klientovo /klientkino mišljenje kot rezultat izkušenj iz otroštva, ki pa z njimi kljub temu ni determinirano. Skozi niz dialogov filozofski svetovalec/svetovalka pomaga klientu/klientki, da se zave skritih preferenc, neizgovorjenih predpostavk in nasprotujočih si vrednot, ki preprečujejo vpogled v alternativne možnosti, ki bi lahko pomagale razrešiti njihov problem in zaživeti srečno ter zadovoljno življenje (Raabe; 1999: 2).

⁶ Vsi filozofi pa se ne strinjajo, da je filozofsko svetovanje filozofiranje o klientovem/klientkinem življenju. Najslavnejši primer tega je pisanje Rogerja Scrutona v članku *Vrnitev sofistov*, ki ga je objavil v Timesu: "Filozof nas nič več ne vodi k resnici skozi zbujanje naše moči mišljenja. Pred nami na ogled postavi katalog 'vrednostnih sistemov' in nam med temi pomaga prepoznati našega ..." (Scruton; 1997: 27). A mnogi filozofskih svetovalcev mu oporeka in odgovarja, da bi njegova opazka

Seveda ne moremo mimo dejstva, da pride k svetovalcu/svetovalki večina ljudi z določenim problemom, ki ga želijo rešiti kar se da hitro. V tem primeru je predmet omejen na del njihovega svetovnega nazora, ki je neposredno vezan na problem. Prav zato še enkrat poudarimo, kako pomembna je Raabova in Lahavova ideja, da bi morali svetovanje poleg reševanja trenutnega problema razširiti tudi na preizpraševanje celotnega koncepta posameznikovega svetovnega nazora in poučevanje filozofske drže ter filozofskih metod. "Vloga filozofije v filozofskem svetovanju je klientu ali klientki odpreti pot do vseobsegajoče množice pomenov, ki konstituirajo našo realnost, to je do modrosti. Ali povedano na dramatičen način, za ljudi, ki živijo, kakor jih Platon opiše s slavno metaforo, v votlini in vidijo le sence, cilj filozofije v svetovanju ni pomagati jim raziskovati sence, s katerimi so obkroženi, ampak jim pomagati zapustiti votlino in iti v svet sončne svetlobe na površju. /.../ filozofsko svetovanje /.../ je potovanje v kraljestvo, ki seže onkraj tega, kar je prisotno v življenju posameznika ali posameznice" (Lahav; 2000: 8–9). Da pa bi to dosegli, bi moral/a klient ali klientka filozofskega svetovalca/svetovalko obiskovati dalj časa.⁷

2.2 A vse zgoraj omenjeno ni možno, če se svetovalec/svetovalka z empatijo, odprtostjo in pozitivnostjo ne potruži pridobiti zaupanja klienta/klientke, saj le s takšnim pristopom ustvari razmere, ki omogočijo prosto izmenjavo stališč, prepričanj in pomagajo razrešiti dileme. In kljub tej "nefilozofski" dimenziji svetovanje ničesar ne izgubi, ampak kvečjemu pridobi, saj je zaupljivo in prijateljsko ozračje nujen pogoj za razcvet vsakega dobrega filozofiranja. Schustrova celo meni, da je spodbujanje "/.../ prijateljstva pomemben del v filozofski misli /.../. V filozofski tradiciji je prijateljstvo etični ideal, ki vpliva na način življenja in dobrega počutja posameznika. Še več, Aristotel je prijateljstvu pripisal temeljno vlogo v dobri družbi" (Schuster, 1996: 2), in nadaljuje, "pri filozofskem svetovanju empatično razumevanje nadomešča znanstveno metodo diagnosticiranja posameznikovih težav in vprašanj. Svobodna filozofska diskusija, ki je utemeljena na empatiji, je pot za doseganje novih uvidov v samega sebe ali življenje kot celoto" (ibid.: 4).

3. Sklep

Skratka, o filozofskem svetovanju lahko govorimo, če to uporablja večšine, kot so postavljanje odprtih vprašanj, sintetiziranje, konceptualiziranje, kritično mišljenje, empatija in spoštovanje klientove/klientkine avtonomije z namenom izboljšanja njegovega/njenega življenja oziroma z namenom, da bi mu/ji

veljala zgolj v primeru, če bi svetovanje resnično vsebovalo le opisovanje in naštevane svetovanih nazorov. "Ker pa filozofsko svetovanje vsebuje oceno svetovnih nazorov s filozofsko držo in uporabo filozofskih veščin, gre dejansko za prebuditev inherentne moči mišljenja pri klientu. Še več, če Scruton resnično verjame, da je filozof nekdo, ki 'nas vodi k resnici', se lahko enako vprašamo, do katere mere je on filozofski" (LeBon, 1999: 10).

⁷ Na tem mestu bi lahko potegnili vzporednico s psihoanalizo, ki traja nekaj let, in kratkoročno terapijo, pri kateri gre za odpravo le določene težave v nekaj seansah.

pomagala/a pri razreševanju življenjskih problemov in dilem glede izbire cilja in smisla v življenju, etičnih in moralnih problemov, religioznih konfliktov, partnerskih odnosov in podobno. Kljub temu je to, kakor smo videli, le en korak v obdobju filozofskega svetovanja in se mora nadaljevati v učenje same filozofske drže in metod, da bi dosegli ultimativni cilj filozofije, to je modrost samo.

Ali, če na kratko strnemo, svetovanje pomaga rešiti posameznikove/posamezničine dileme, pogloblja njegovo/njeno razumevanje samega/same sebe in s tem okrepi sposobnost samopomoči ter raziskuje nova obzorja pomenov in svetov.

Literatura:

- Achenbach, G. (1987). *Philosophical Practice*. Köln.
- Hadot, P. (1995). *Philosophy as a Way of Life*. Oxford: Blackwell.
- Hoogendijk, A. (1995). *The Philosopher in Business World as a Vision Developer*, v: Lahav, R. and Tillmans, M. (eds.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America.
- Lahav, R. (1995). *A Conceptual Framework for Philosophical Counselling: Worldview Interpretation*, in Lahav, R. and Tillmans, M. (eds.) *Essays on Philosophical Counseling*. University Press of America.
- Lahav, R. (2003). *Philosophical Counseling as a Quest for Wisdom*, v: *Practical Philosophy (The Journal of the Society for Philosophy in Practice*, Vol. 4); <http://www.members.aol.com/PracticalPhilo/Volume4Articles/Lahav.htm>.
- LeBon, T. (1999). *What is Philosophical About Philosophical Counseling?*
- Marinoff, L. (1999). *Plato not Prozac! Applying Eternal Wisdom to Everyday Problems*. New York: Harper Collins.
- Nussbaum, M. C. (1994). *Therapy of Desire*. New Jersey: Princeton University Press.
- Raabe, P. B. (1999). *What is Philosophical Counseling*.
- Raabe, P. B. (2001). *Philosophical Counselling: Theory and Practice*, Westport CT.
- Robertson, D. (1998). *Philosophical and Counter-Philosophical Practice*, v: *Practical Philosophy (Journal of the Society of Consultant Philosophers*, december 1998).
- Schuster, S. C. (1996). *What Do I Mean When I Say "Philosophical Counseling"*, <http://www.geocities.com/centersophon/press/meaning.html>.
- Schuster, S. C. (1998). *Everybody's Philosophical Counseling*, <http://geocities.com/Athens/Forum/5914/press/epc.html>.
- Scruton, R. (18. 1. 1997). *The Return of the Sophists*, v: Times. London.